

Ġabra tal-ġurisprudenza

SENTENZA TAL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (L-Ewwel Awla)

6 ta' Ġunju 2019*

“Rinviju għal deċiżjoni preliminari – Protezzjoni tal-konsumaturi – Direttiva 2008/48/KE – Obbligi prekontrattwali – Artikolu 5(6) – Obbligu tal-kreditur li jfittex it-tip u l-ammont tal-kreditu l-iktar adattati – Artikolu 8(1) – Obbligu għall-kreditur li jastjeni milli jikkonkludi l-kuntratt ta' self f'każ ta' dubji dwar is-solvenza tal-konsumatur – Obbligu għall-kreditur li jevalwa l-opportunità tal-kreditu”

Fil-Kawża C-58/18,

li għandha bħala suġġett talba għal deċiżjoni preliminari skont l-Artikolu 267 TFUE, imressqa mill-Justice de Paix du canton de Visé (il-Qorti Konċiljatorja Kantonali ta' Visé, il-Belġju), permezz ta' deċiżjoni tat-22 ta' Jannar 2018, li waslet fil-Qorti tal-Ġustizzja fit-30 ta' Jannar 2018, fil-proċedura

Michel Schyns

vs

Belfius Banque SA,

IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (L-Ewwel Awla),

komposta minn J.-C. Bonichot, President tal-Awla, C. Toader (Relatur), A. Rosas, L. Bay Larsen u M. Safjan, Imħallfin,

Avukat Ġenerali: J. Kokott,

Reġistratur: R. Schiano, Amministratur,

wara li rat il-proċedura bil-miktub u wara s-seduta tat-28 ta' Novembru 2018,

wara li kkunsidrat l-osservazzjonijiet ipprezentati:

- għal Belfius Banque SA, minn D. Blommaert, advocaat, u P. Algrain, avukat,
- għall-Gvern Belġjan, minn C. Pochet u P. Cottin, bħala aġenti, assistiti minn F. de Patoul, avukat,
- għall-Kummissjoni Ewropea, minn N. Ruiz García kif ukoll minn C. Valero u G. Goddin, bħala aġenti,

wara li semgħet il-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali pprezentati fis-seduta tal-14 ta' Frar 2019,

tagħti l-preżenti

* Lingwa tal-kawża: il-Franciz.

Sentenza

- 1 It-talba għal deċiżjoni preliminari tirrigwarda l-interpretazzjoni tal-Artikolu 5(6) tad-Direttiva 2008/48/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill, tat-23 ta' April 2008, dwar ftehim ta' kreditu għall-konsumatur u li tħassar id-Direttiva tal-Kunsill 87/102/KEE (ĠU 2008, L 133, p. 66 u r-rettifiki ĠU 2009, L 207, p. 14, ĠU 2010, L 199, p. 40, ĠU 2011, L 234, p. 46, u ĠU 2015, L 36, p. 15).
- 2 Din it-talba giet ippreżentata fil-kuntest ta' kawża bejn Michel Schyns u Belfius Banque SA (iktar 'il quddiem "Belfius"), is-suċċessur fid-drittijiet ta' Dexia Banque Belgique, fuq kuntratt ta' self iffirmit minn Belfius bl-għan li tiġi ffinanzjata l-installazzjoni ta' pannelli fotovoltajċi minn Home Vision SPRL.

Il-kuntest ġuridiku

Id-dritt tal-Unjoni

Id-Direttiva 2008/48

- 3 Il-premessi 7, 9, 24, 26, 27 u 44 tad-Direttiva 2008/48 huma fformulati kif ġej:

“(7) Sabiex ikun faċilitat l-iżvilupp ta' suq intern ta' kreditu lill-konsumaturi li jiffunzjona tajjeb, jehtieg li jsir provvediment għal qafas Komunitarju armonizzat f'numru ta' oqsma ċentrali. Bil-ħsieb tas-suq tal-kreditu lill-konsumaturi li qed jiżviluppa kontinwament u l-mobbiltà taċ-ċittadini Ewropej li qed tiżdied, legiżlazzjoni Komunitarja li tħares il quddiem u li kapaċi tadatta ruhha għal forom futuri ta' kreditu u li tippermetti lil Stati Membri l-livell xieraq ta' flessibbiltà fl-implimentazzjoni tagħhom għandha tgħin biex jiġi stabbilit korp modern ta' liġi dwar kreditu lill-konsumaturi.

[...]

(9) Armonizzazzjoni shiħa hija mehtieġa biex tiżgura li l-konsumaturi kollha fil-Komunità igawdu livell għoli u ekwivalenti ta' protezzjoni ta' l-interessi tagħhom u biex jinholoq suq intern ġenwin. L-Istati Membri għalhekk m'għandhomx jithallew iżommu jew jintroduċu dispożizzjonijiet nazzjonali għajr dawk stabbiliti f'din id-Direttiva. Madankollu, tali restrizzjoni għandha tapplika biss fejn hemm dispożizzjonijiet armonizzati f'din id-Direttiva. Fejn tali dispożizzjonijiet armonizzati ma jeżistux, l-Istati Membri għandhom jibqgħu hielsa li jżommu jew jintroduċu legiżlazzjoni nazzjonali. [...]

[...]

(24) Il-konsumatur jehtieg li jiġi infurmat b'mod komprensiv qabel jikkonkludi l-ftehim ta' kreditu irrispettivament minn jekk intermedjarju ta' kreditu jkunx involut jew le fil-kummerċjalizzazzjoni tal-kreditu. [...]

[...]

(26) L-Istati Membri għandhom jieħdu l-miżuri xierqa biex jippromwovu prattiki responsabbli matul il-fażijiet kollha tar-relazzjoni ta' kreditu b'kont mehud tal-karatteristiċi speċifiċi tas-suq ta' kreditu tagħhom. Dawk il-miżuri jistgħu jinkludu, per eżempju, l-għoti ta' informazzjoni lil u l-edukazzjoni tal-konsumaturi, inklużi twissijiet rigward ir-riskji ta' nuqqas ta' hłas jew ta' dejn eċċessiv. Fis-suq ta' kreditu li qed jikber huwa, b'mod partikolari, importanti li l-kredituri

jiddeżistu milli a jimpenjaw ruħhom f'self irresponsabbli jew jagħtu kreditu qabel ma jivvalutaw l-affidabbiltà finanzjarja, u l-Istati Membri għandhom jwettqu s-supervizjoni meħtieġa biex tiġi evitata tali mġieba u għandhom jiddeterminaw il-mezzi meħtieġa biex jissanzjonaw lil kredituri fil-każ fejn dan jiġri. Mingħajr preġudizzju għad-dispożizzjonijiet dwar riskju ta' kreditu tad-Direttiva 2006/48/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill ta' l-14 ta' Ġunju 2006 dwar il-bidu u t-tkomplija tan-negozju ta' l-istituzzjonijiet ta' kreditu [...], il-kredituri għandhom iġorru ir-responsabbiltà li jivverifikaw individwalment is-solvibbiltà tal-konsumatur. [...]

- (27) Minkejja l-informazzjoni prekuntrattwali li trid tiġi pprovduta, il-konsumatur jista' jibqa' jeħtieġ għajna addizzjonali biex jiddeċiedi liema ftehim ta' kreditu, mill-firxa ta' prodotti proposti, hu l-iktar adattat għall-ħtiġijiet u s-sitwazzjoni finanzjarja tiegħu. Għalhekk, l-Istati Membri għandhom jiżguraw li kredituri jipprovdu tali assistenza rigward il-prodotti ta' kreditu li huma joffru lill-konsumatur. Fejn hu xieraq, l-informazzjoni prekuntrattwali rilevanti, kif ukoll il-karatteristiċi essenzjali tal-prodotti proposti, għandhom jiġu spjegati lill-konsumatur b'mod personalizzat sabiex il-konsumatur jista' jifhem l-effetti li dawn jistgħu jkollhom fuq is-sitwazzjoni ekonomika tiegħu. Fejn applikabbli, dan id-dover li tingħata assistenza lill-konsumatur għandu japplika wkoll għal intermedjarji ta' kreditu. L-Istati Membri għandhom ikunu jistgħu jiddeterminaw meta u sa fejn tali spjegazzjoni għandha tingħata lill-konsumatur b'kont meħud ta' ċirkostanzi partikolari li fihom huwa offrut il-kreditu, il-ħtieġa ta' assistenza lill-konsumatur u n-natura tal-prodotti ta' kreditu individwali.

[...]

- (44) Sabiex jiġu żgurati t-trasparenza u l-istabbiltà tas-suq, u sakemm ikun hemm aktar armonizzazzjoni, l-Istati Membri għandhom jiżguraw li miżuri xierqa għar-regolamentazzjoni jew is-supervizjoni ta' kredituri jkun f'posthom."

- 4 Bħalma jispeċifika l-Artikolu 1 tagħha, l-għan tad-Direttiva 2008/48 huwa li jiġu armonizzati ċerti aspetti tar-regoli tal-Istati Membri fir-rigward ta' ftehim ta' kreditu għall-konsumatur.
- 5 L-Artikolu 5 ta' din id-direttiva, intitolat "Informazzjoni prekuntrattwali", jipprovdi fil-paragrafu 6 tiegħu li:

"L-Istati Membri għandhom jiżguraw li l-kredituri u, fejn applikabbli, l-intermedjarji ta' kreditu, jipprovdu spjegazzjonijiet adegwati lill-konsumatur, sabiex il-konsumatur ikun f'pożizzjoni li jivvaluta jekk il-ftehim ta' kreditu propost hux adattat għall-ħtiġijiet tiegħu u għas-sitwazzjoni finanzjarja tiegħu, fejn ikun il-każ billi tiġi spjegata lil l-informazzjoni prekuntrattwali li għandha tiġi provduta skond il-paragrafu 1, il-karatteristiċi essenzjali tal-prodotti proposti u l-effetti speċifiċi li dawn jista' jkollhom fuq il-konsumatur, inklużi l-konsegwenzi ta' nuqqas ta' hlas mill-konsumatur. L-Istati Membri jistgħu jadattaw il-mod li bih u sa fejn trid tingħata tali assistenza, kif ukoll minn għandu jipprovdi tali assistenza, għaċ-ċirkostanzi partikolari tas-sitwazzjoni li fiha jiġi offrut il-ftehim ta' kreditu, il-persuna li lilha qed jiġi offrut u t-tip ta' kreditu offrut."

- 6 L-Artikolu 8 ta' din id-direttiva, intitolat "Obbligu li tiġi vvalutata l-affidabbiltà finanzjarja tal-konsumatur", jipprevedi fl-ewwel paragrafu tiegħu:

"L-Istati Membri għandhom jiżguraw li, qabel il-konkluzjoni tal-ftehim ta' kreditu, il-kreditur jivvaluta l-affidabbiltà finanzjarja tal-konsumatur abbażi ta' informazzjoni suffiċjenti, fejn ikun il-każ miksuba mill-konsumatur u, fejn ikun meħtieġ, abbażi ta' konsultazzjoni tad-database rilevanti. L-Istati Membri fejn il-legiżlazzjoni fil-preżent diġà tirrikjedi li l-kredituri jivvalutaw l-affidabbiltà finanzjarja tal-konsumaturi fuq il-bażi ta' konsultazzjoni tad-database rilevanti jistgħu jzommu dan ir-rekwiżit."

- 7 L-Artikolu 22 tal-istess direttiva, intitolat “Armonizzazzjoni u n-natura imperattiva tad-Direttiva”, jistipula, fil-paragrafu 1 tiegħu:

“Safejn din id-Direttiva fiha dispożizzjonijiet armonizzati, l-Istati Membri ma jistgħux iżommu jew jintroduċu fil-liġi nazzjonali tagħhom dispożizzjonijiet li jiddevjaw minn dawk stabbiliti f’din id-Direttiva.”

Id-Direttiva 2014/17/UE

- 8 Id-Direttiva 2014/17/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-4 ta’ Frar 2014 dwar kuntratti ta’ kreditu għall-konsumaturi marbutin ma’ proprjetà immobbli residenzjali u li temenda d-Direttivi 2008/48/KE u 2013/36/UE u r-Regolament (UE) Nru 1093/2010 (ĠU 2014, L 60, p. 34) għandha l-għan li tohloq suq tal-kreditu ipotekarju madwar l-Unjoni Ewropea b’livell għoli ta’ protezzjoni tal-konsumaturi.

- 9 Il-premessa 3 tad-Direttiva 2014/17 tiddikjara:

“Il-kriżi finanzjarja wriet li mgħieba irresponsabbli mill-partecipanti fis-suq tista’ thedded is-sisien tas-sistema finanzjarja, twassal għal nuqqas ta’ fiduċja fost il-partijiet kollha, partikolarment il-konsumaturi u potenzjalment għal konsegwenzi soċjali u ekonomiċi gravi. [...]”

- 10 L-Artikolu 18(5)(a) ta’ din id-direttiva jipprevedi li:

“L-Istati Membri għandhom jiżguraw li:

- a) il-kreditur joffri l-kreditu lill-konsumatur biss meta r-rizultat tal-valutazzjoni tal-affidabbiltà kreditizja jindika li l-obbligi li jirriżultaw mill-kuntratt ta’ kreditu x’aktarx li jiġu mharsa skont kif meħtieġ skont dak il-kuntratt.”

Id-dritt Belġjan

- 11 L-Artikolu 10 tal-Liġi tat-12 ta’ Ġunju 1991 dwar il-Kreditu fuq il-Konsum, fil-verżjoni tagħha applikabbli għall-fatti fil-kawża prinċipali (*Moniteur belge* tal-21 ta’ Ġunju 2010, p. 38338, minn hawn ’il quddiem “Il-Liġi dwar il-Kreditu fuq il-Konsum”), kien jipprevedi:

“Il-kreditur u l-intermedjarju tal-kreditu huma obbligati li jitolbu lill-konsumatur li jkun qed ifittex ftehim ta’ kreditu, kif ukoll, jekk ikun il-każ, lill-persuni li jikkostitwixxu garanzija personali, l-informazzjoni preċiża u kompleta li jqisu bħala neċessarja biex jiġu evalwati s-sitwazzjoni finanzjarja tagħhom u l-possibbiltajiet ta’ rimbors u, fi kwalunkwe każ, l-obbligi finanzjarji attwali tagħhom. [...]”

- 12 L-Artikolu 11(4) ta’ din il-liġi jipprevedi:

“Il-kredituri u, jekk ikun il-każ, l-intermedjarji tal-kreditu għandhom jagħtu lill-konsumatur spjegazzjonijiet adegwati, b’tali mod li dan ikun jista’ jevalwa jekk il-kuntratt ta’ kreditu ppropost huwiex adattat għall-bżonnijiet tiegħu u għas-sitwazzjoni finanzjarja tiegħu, possibbilment b’deskrizzjoni tal-informazzjoni prekuntrattwali li għandha tingħata f’konformità mal-paragrafu 1, il-karatteristiċi essenzjali tal-prodotti pproposti u l-effetti speċifiċi li jista’ jkollhom fuq il-konsumatur, inklużi l-konsegwenzi ta’ nuqqas ta’ hlas.”

- 13 L-ewwel u t-tieni subparagrafu tal-Artikolu 15(1) ta' din il-liġi jipprevedu:

“Il-kreditur u l-intermedjarju tal-kreditu għandhom l-obbligu li jfittxu, fil-kuntest tal-kuntratti ta' kreditu li huma normalment joffru jew li fihom normalment jintervjenu, it-tip u l-ammont tal-kreditu l-iktar adattati, fid-dawl tas-sitwazzjoni finanzjarja tal-konsumatur fil-mument tal-konkluzjoni tal-kuntratt u tal-għan tal-kreditu.

Il-kreditur jista' jikkonkludi kuntratt ta' kreditu biss jekk jista' jiġi meqjus b'mod raġonevoli li l-konsumatur ser ikun f'pożizzjoni li josserva l-obbligi li jirriżultaw mill-kuntratt ta' kreditu fid-dawl tal-informazzjoni għad-dispożizzjoni tiegħu jew li għandu jkollu għad-dispożizzjoni tiegħu, b'mod partikolari, fuq il-bażi tal-konsultazzjoni prevista mill-Artikolu 9 tal-Loi du 10 août 2001 relative à la Centrale des crédits aux particuliers (il-Liġi tal-10 ta' Awwissu 2001 dwar l-Uffiċċju Ċentrali tal-Krediti għall-Individwi), kif ukoll fid-dawl tat-tagħrif imsemmi fl-Artikolu 10.”

- 14 Il-Liġi dwar il-Kreditu fuq il-Konsum giet imħassra b'effett mill-1 ta' April 2015, id-data tad-dhul fis-seħh tal-Kodiċi tad-Dritt Ekonomiku, li ma huwiex applikabbli għall-fatti fil-kawża prinċipali, *rationae temporis*. It-test tal-ewwel subparagrafu tal-Artikolu 15 ta' din il-liġi hu riprodott mill-Artikolu VII.75 ta' dan il-kodiċi. L-ewwel subparagrafu tal-Artikolu VII.77 (2) tal-kodiċi huwa fformulat b'mod simili għat-tieni subparagrafu tal-Artikolu 15 tal-imsemmija liġi.

Il-kawża prinċipali u d-domandi preliminari

- 15 Sabiex jiġi ffinanzjat ix-xiri ta' pannelli fotovoltajċi u l-installazzjoni tagħhom minn Home Vision, fit-22 ta' Mejju 2012, Schyns iffirma kuntratt ta' self ta' EUR 40 002 għal perijodu ta' għaxar snin, minghand Dexia Banque Belgique, il-predeċessur legali ta' Belfius. Is-self kellu jithallas lura bi hlasijiet ta' kull xahar ta' EUR 427.72. Fl-istess jum, Belfius kellu jhallas il-fondi kollha miftiehma lil Schyns, li, min-naħa tiegħu, hallashom lil Home Vision.
- 16 Skont it-termini tal-kuntratt bejn Schyns u Home Vision, din tal-aħhar impenjat ruħha, minn naħa, li tinstalla pannelli fotovoltajċi ta' valur ta' EUR 40 002 u, min-naħa l-oħra, li tittrasferixxi lura lil Schyns it-totalità ta' dan l-ammont, bil-hlas ta' pagamenti fix-xahar ta' EUR 622.41. Inkambju, għal perijodu ta' għaxar snin, Schyns kellu jittrasferixxi lil Home Vision iċ-ċertifikati ekoloġiċi relatati mal-produzzjoni tal-elettriku li tirriżulta minn dawk il-pannelli.
- 17 Fil-5 ta' Diċembru 2013, Home Vision giet iddikjarata falluta, mingħajr ma installat il-pannelli fotovoltajċi kkonċernati. Schyns hallas il-pagamenti tas-self għal 4 snin, sal-21 ta' Diċembru 2016, id-data li fiha huwa adixxa l-Qorti Konċiljatorja Kantonali ta' Visé (il-Belġju), fejn talab ir-rexxissjoni tal-ftehim tas-self inkwistjoni minn Belfius u r-rilaxx tiegħu ta' kwalunkwe obbligu ta' rimbors. Sussidjarjament, huwa talab li l-kuntratt jiġi emendat sabiex jitnaqqas id-dejn totali tiegħu għal EUR 20 000, li għandu jiġi rimborsat b'pagamenti ta' EUR 150 kull xahar.
- 18 M. Schyns, b'mod partikolari, jikkritika lill-Belfius talli silfu ammont kbir wisq, inkunsiderazzjoni tad-dhul tiegħu, u b'hekk kiser l-Artikolu 10 *et seq.* tal-Liġi dwar il-Kreditu fuq il-Konsum.
- 19 F'dan ir-rigward, M. Schyns indika li, fid-data tal-konkluzjoni tal-ftehim tas-self inkwistjoni, id-dhul tiegħu fix-xahar ma kienx oghla minn EUR 1 900 u li, minbarra l-kreditu li kien iffirma għalih, huwa kellu jhallas lura żewġ ipoteki għal ammont totali ta' EUR 421.67 fix-xahar.
- 20 Belfius jikkontesta t-talbiet ta' M. Schyns billi jargumenta li d-dispożizzjonijiet nazzjonali invokati minnu ma kinux kompatibbli mal-Artikolu 5(6) tad-Direttiva 2008/48, huwa jitfa' l-oneru tal-evalwazzjoni tal-valur tal-kreditu fuq il-konsumatur u ma jimponix fuq il-kreditur obbligu generali li jfittex il-kreditu l-iktar adattat.

- 21 Il-qorti tar-rinviju tqis li d-dispożizzjonijiet nazzjonali rilevanti, b'mod partikolari l-Artikolu 15 tal-Liġi dwar il-Kreditu fuq il-Konsum, billi jivvinkolaw lill-kreditur biex jastjeni milli jikkonkludi l-kuntratt jekk huwa jqis li l-konsumatur mhux ser ikun jista' jirrimborsa s-self, jimponu fuq il-kreditur l-obbligu li jevalwa l-adegwatezza tal-kreditu.
- 22 F'dan il-każ, minhabba l-ammont tad-dhul tiegħu u s-self ipotekarju li diġà ngħata, il-qorti tar-rinviju tqis li l-kapaċità ta' Schyns li jirrimborsa kienet tqajjem dubji fid-data tal-konklużjoni tal-kuntratt.
- 23 F'dawn iċ-ċirkustanzi, il-Justice de Paix du canton de Visé (il-Qorti Konċiljatorja Kantonali ta' Visé, il-Belġju) iddeċidiet li tissospendi l-proċeduri quddiemha u li tagħmel id-domandi preliminari li ġejjin lill-Qorti tal-Ġustizzja:

- “1) a) Sa fejn l-Artikolu 5(6) tad-Direttiva 2008/48/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' April 2008 dwar ftehim ta' kreditu għall-konsumatur, għandu bħala għan li jqiegħed lill-konsumatur f'pożizzjoni li jiddetermina jekk il-kuntratt ta' kreditu propost huwiex adattat għall-bżonnijiet tiegħu u għas-sitwazzjoni finanzjarja tiegħu, dan imur kontra t-test tal-ewwel paragrafu tal-Artikolu 15 tal-Loi sur le crédit à la consommation (Liġi dwar il-Kreditu fuq il-Konsum) (imhassar u attwalment issostitwit bl-Artikolu VII.75 tal-Code de droit économique (il-Kodiċi tad-Dritt Ekonomiku)), inkwantu jipprovdi li l-kredituri u l-intermedjarji ta' kreditu għandhom l-obbligu li jfittxu, fil-kuntest tal-kuntratti ta' kreditu li huma normalment joffru jew li fihom normalment jintervjenu, it-tip u l-ammont tal-kreditu li l-aħjar huwa adattat, fid-dawl tas-sitwazzjoni finanzjarja tal-konsumatur fil-mument tal-konklużjoni tal-kuntratt u tal-għan tal-kreditu, sa fejn dan tal-aħjar jistabbilixxi obbligu ġenerali għall-kreditur jew l-intermedjarju ta' kreditu li jfittex l-iktar kreditu adattat għall-konsumatur li ma huwiex inkluż fit-test tad-direttiva ċċitata iktar 'il fuq?
- b) Sa fejn l-Artikolu 5(6) tad-Direttiva 2008/48/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' April 2008 dwar ftehim ta' kreditu għall-konsumatur, għandu bħala għan li jqiegħed lill-konsumatur f'pożizzjoni li jiddetermina jekk il-kuntratt ta' kreditu propost huwiex adattat għall-bżonnijiet tiegħu u għas-sitwazzjoni finanzjarja tiegħu, dan imur kontra t-test tat-tieni paragrafu tal-Artikolu 15 tal-Loi sur le crédit à la consommation (imhassar u attwalment issostitwit bis-subparagrafu 1 tal-Artikolu VII.77§ 2 tal-Code de droit économique (il-Kodiċi tad-Dritt Ekonomiku)), inkwantu l-kreditur jista' jikkonkludi kuntratt ta' kreditu biss jekk, fid-dawl tal-informazzjoni għad-dispożizzjoni tiegħu jew li għandu jkollu għad-dispożizzjoni tiegħu, b'mod partikolari fuq il-bażi tal-konsultazzjoni organizzata mill-Artikolu 9 tal-Loi du 10 août 2001 relative à la Centrale des crédits aux particuliers (il-Liġi tal-10 ta' Awwissu 2001 dwar l-Uffiċċju Ċentrali tal-Krediti għall-Individwi), u fuq il-bażi tat-tagħrif imsemmi fl-Artikolu 10, huwa għandu jqis b'mod raġonevoli li l-konsumatur ikun f'pożizzjoni li josserva l-obbligi li jirriżultaw mill-kuntratt, sa fejn dan ikollu bħala konsegwenza li l-kreditur innifsu għandu jiddeċiedi dwar l-opportunità tal-konklużjoni eventwali tal-kreditu minflok il-konsumatur?
- 2) Fil-każ ta' risposta fin-negattiv għall-ewwel domanda, id-[Direttiva 2008/48], għandha tiġi interpretata fis-sens li timponi dejjem lill-kreditur u lill-intermedjarju ta' kreditu li jevalwaw minflok il-konsumatur l-[adegwatezza] tal-konklużjoni eventwali tal-kuntratt ta' kreditu?”

Fuq id-domandi preliminari

Fuq l-ewwel domanda (a)

- 24 Permezz tad-domanda 1(a), il-qorti tar-rinviju essenzjalment tistaqsi jekk l-Artikolu 5(6) tad-Direttiva 2008/48 għandux jiġi interpretat fis-sens li jipprekludi leġislazzjoni nazzjonali, bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali, li timponi fuq il-kredituri jew l-intermedjarji tal-kreditu li jfittxu,

fil-qafas tal-kuntratti ta' kreditu li s-soltu joffru, it-tip u l-ammont ta' kreditu li huwa l-iktar adattat, inkunsiderazzjoni tas-sitwazzjoni finanzjarja tal-konsumatur fiż-żmien tal-konkluzjoni tal-kuntratt u tal-għan tal-kreditu.

- 25 Skont l-Artikolu 5(6) tad-Direttiva 2008/48, l-Istati Membri għandhom jiżguraw li l-kredituri u, fejn applikabbli, l-intermedjarji ta' kreditu, jipprovdu spjegazzjonijiet adegwati lill-konsumatur, sabiex il-konsumatur ikun f'pożizzjoni li jivvaluta jekk il-ftehim ta' kreditu propost hux adattat għall-htigijiet tiegħu u għas-sitwazzjoni finanzjarja tiegħu, fejn ikun il-każ, billi tiġi spjegata lill-konsumatur l-informazzjoni prekontrattwali li għandha tiġi pprovduta skont il-paragrafu 1, il-karatteristiċi essenzjali tal-prodotti proposti u l-effetti speċifiċi li dawn jista' jkollhom fuq il-konsumatur, inklużi l-konsegwenzi ta' nuqqas ta' hlas mill-konsumatur.
- 26 Jekk l-Artikolu 6 tal-Proposta għal direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar l-armonizzazzjoni tal-liġijiet, regolamenti u dispożizzjonijiet amministrattivi tal-Istati Membri dwar il-kreditu għall-konsumaturi, COM(2002) 443 finali (ĠU 2002, C 331E, p. 200) bit-titolu "Informazzjoni reċiproka u minn qabel u obbligu ta' konsulenza" kien jipprevedi, fil-paragrafu 3 tiegħu, li l-"kreditur u, jekk ikun il-każ, l-intermedjarju tal-kreditu għandhom ifittxu, fil-kuntratti ta' kreditu li dawn normalment joffru jew jintervjenu fihom, it-tip u l-ammont totali tal-kreditu l-iktar adattati, fid-dawl tas-sitwazzjoni finanzjarja tal-konsumatur, tal-vantaġġi u tal-izvantaġġi marbuta mal-prodott propost u mal-għan tal-kreditu" [traduzzjonijiet mhux uffiċjali], dan l-obbligu ma ġiex riprodott fil-verżjoni finali tat-test tad-Direttiva 2008/48. Minn dan jirriżulta li din id-direttiva ma timponix fuq l-Istati Membri li jipprevedu obbligu ġenerali għall-kredituri li joffru lill-konsumaturi l-iktar kreditu adattat.
- 27 Madankollu, jirriżulta mill-paragrafu 5.4 tal-Proposta modifikata għal direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill [tas-7 ta' Ottubru 2005] dwar l-armonizzazzjoni tal-liġijiet, regolamenti u dispożizzjonijiet amministrattivi ta' l-Istati Membri dwar kuntratti ta' kreditu lill-konsumaturi li temenda d-direttiva tal-Kunsill 93/13/KE (COM(2005) 483 finali) li l-Kummissjoni Ewropea "tishaq li l-kunċett li kreditur m'għandux sempliċement jissodisfa r-rekwiżiti ta' informazzjoni pre-kontrattwali, iżda għandu jipprovdi spjegazzjonijiet addizzjonali sabiex jippermetti lill-konsumatur li jagħmel deċiżjoni infurmata tajjeb", li "l-konsumatur huwa dejjem responsabbli għad-deċiżjoni finali tiegħu li jikkonkludi ftehim ta' kreditu" u li "l-Istati Membri ngħataw iktar flessibbiltà li jadattaw il-liġi ta' l-implimentazzjoni tagħhom skond is-sitwazzjoni fi swieqhom".
- 28 F'dan ir-rigward, għandu jinfakkar li l-għan imfittex mid-Direttiva 2008/48 jikkonsisti, kif jirriżulta mill-premessi 7 u 9 tagħha, fil-ħolqien, fil-qasam ta' kreditu lill-konsumaturi, ta' armonizzazzjoni shiħa u obligatorja f'numru ta' oqsma ċentrali, li hija meqjusa bħala neċessarja sabiex jiġi żgurat li l-konsumaturi kollha tal-Unjoni Ewropea jgawdu minn livell għoli u ekwivalenti ta' protezzjoni tal-interessi tagħhom u sabiex jiffaċilita l-iżvilupp ta' suq intern ta' kreditu lill-konsumaturi li jiffunzjona tajjeb (sentenza tal-21 ta' April 2016, Radlinger u Radlinerová, C-377/14, EU:C:2016:283, il-punt 61 u l-ġurisprudenza ċċitata).
- 29 Jekk jirriżulta mill-Artikolu 22(1) ta' din id-direttiva li din twettaq armonizzazzjoni shiħa fis-sens li l-Istati Membri ma humiex awtorizzati jzommu jew jintroduċu dispożizzjonijiet nazzjonali għajr daww previsti minn dik id-direttiva (sentenza tat-12 ta' Lulju 2012, Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, punt 38), l-aħħar sentenza tal-Artikolu 5(6) ta' din id-direttiva thalli lill-Istati Membri margni ta' manuvra fis-sens li "jistgħu jadattaw il-mod li bih u sa fejn trid tingħata tali assistenza" li għandhom jiġu pprovduti lill-konsumaturi mill-kredituri u, jekk ikun il-każ, l-intermedjarji tal-kreditu.
- 30 Barra minn hekk, mill-Artikolu 5(6) tad-Direttiva 2008/48 u l-premessa 27 tagħha jirriżulta li, fin-nuqqas ta' informazzjoni prekontrattwali li għandha tiġi pprovduta skont l-Artikolu 5(1) ta' din id-direttiva, il-konsumatur jista', qabel ma jiġi konkluz il-kuntratt ta' kreditu, ikollu bżonn għajnuna addizzjonali sabiex jistabbilixxi liema huwa l-kuntratt ta' kreditu li huwa l-iktar adattat għall-htigijiet tiegħu u għas-sitwazzjoni finanzjarja tiegħu u li l-Istati Membri għandhom jiżguraw li l-kredituri

jipprovdu din l-assistenza fir-rigward tal-prodotti ta' kreditu li joffru (sentenza tal-18 ta' Diċembru 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, punt 41). Barra minn hekk, il-premessa 24 tad-Direttiva 2008/48 tiddikjara li l-konsumatur għandu jiġi infurmat "b'mod komprensiv" qabel il-konklużjoni tal-ftehim ta' kreditu.

- 31 F'dan il-każ, ir-regoli nazzjonali inkwistjoni fil-kawża prinċipali, billi jitolbu lill-kreditur jew lill-intermedjarju tal-kreditu jfittxu l-aħjar kreditu għall-htigijiet tal-konsumatur, huma intiżi għal livell għoli ta' protezzjoni tad-drittijiet tal-konsumatur, billi jsegu l-għan tal-protezzjoni tal-konsumatur fl-istadju prekontrattwali.
- 32 Fi kwalunkwe każ, jekk jithalla margni ta' manuvrar lill-Istati Membri sabiex jiddefinixxu n-natura u l-kontenut tal-assistenza prekontrattwali li l-kredituri u l-intermedjarji tal-kreditu għandhom joffru lill-konsumaturi, jibqa' l-fatt li l-Istati Membri għandhom jużaw din il-flessibbiltà b'mod konformi mad-dispożizzjonijiet kollha tad-Direttiva 2008/48.
- 33 Għalhekk, fid-determinazzjoni tal-ammont tal-għajjuna addizzjonali, u mingħajr preġudizzju għad-dispożizzjonijiet l-oħra tad-Direttiva 2008/48, l-Istati Membri għandhom il-possibbiltà li jiddeċiedu li l-konsumatur għandu jingħata għadd ta' modalitajiet ta' għoti tal-kreditu. Peress li l-kreditur professjonali jinsab fl-aħjar pożizzjoni biex jidentifika, fost il-gamma ta' offerti tas-soltu tiegħu, l-iktar kreditu adattat għall-htigijiet tal-konsumatur, il-preżentazzjoni tiegħu hija forma ta' għajjuna addizzjonali.
- 34 Fil-fatt, l-informazzjoni, qabel u waqt il-konklużjoni ta' kuntratt, fuq il-kundizzjonijiet kuntrattwali u l-konsegwenzi tal-imsemmija konklużjoni hija, għal konsumatur, ta' importanza fundamentali. Huwa, b'mod partikolari, abbażi ta' din l-informazzjoni li dan tal-aħħar jiddeċiedi jekk jixtieqx li jintrabat bil-kundizzjonijiet redatti minn qabel mill-fornitur (sentenza tal-21 ta' April 2016, Radlinger u Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punt 64). Min-naħa l-oħra, l-aħjar mod biex jiġi identifikat il-kreditu l-iktar adattat huwa li tittejjeb l-informazzjoni tal-konsumaturi sabiex ikunu jistgħu jieħdu d-deċiżjoni finali b'għarfien sħiħ tal-fatti. Fl-aħħar nett, l-obbligu li tiġi pprovduta tali informazzjoni ma huwiex tali li jitfa' dubju fuq il-prinċipju li l-konsumatur huwa responsabbli għad-deċiżjoni finali li jikkonkludi l-ftehim ta' kreditu li huwa jixtieq minn fost dawk ippreżentati lill-kreditur fl-istadju prekontrattwali.
- 35 Mill-kunsiderazzjonijiet preċedenti jirriżulta li leġislazzjoni nazzjonali li timponi fuq il-kredituri jew l-intermedjarji tal-kreditu li jfittxu u li jipprezentaw lill-konsumatur l-iktar kreditu adattat għall-htigijiet tiegħu ma teċċedix il-margni ta' manuvra mogħtija lill-Istati Membri permezz tad-Direttiva 2008/48 skont id-dispożizzjonijiet armonizzati tagħha.
- 36 Konsegwentement, ir-risposta għad-domanda 1(a) għandha tkun li l-Artikolu 5(6) tad-Direttiva 2008/48 għandu jiġi interpretat fis-sens li ma jipprekludix leġislazzjoni nazzjonali, bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali, li timponi fuq il-kredituri jew l-intermedjarji tal-kreditu li jfittxu, fil-qafas tal-kuntratti ta' kreditu li s-soltu joffru, it-tip u l-ammont ta' kreditu li huwa l-iktar adattat, inkunsiderazzjoni tas-sitwazzjoni finanzjarja tal-konsumatur fiż-żmien tal-konklużjoni tal-kuntratt u tal-għan tal-kreditu.

Fuq il-punt (b) tal-ewwel domanda u t-tieni domanda

- 37 Permezz tad-domanda 1(b) u d-domanda 2 tagħha, li għandhom jiġu analizzati flimkien, il-qorti tar-rinvju essenzjalment tistaqsi jekk l-Artikolu 5(6) tad-Direttiva 2008/48 għandux jiġi interpretat fis-sens li jipprekludi leġislazzjoni nazzjonali, bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali, li tehtieg li l-kreditur jastjeni milli jikkonkludi l-ftehim ta' kreditu jekk ma jkunx jista' jevalwa b'mod raġonevoli, fi tmiem il-verifika tas-solvibbiltà tal-konsumatur, li huwa jkun jista' josserva l-obbligi li jirriżultaw mill-ftehim propost.

- 38 Għandu jiġi ppreċiżat li, jekk il-qorti tar-rinviju tirreferi biss għall-Artikolu 5(6) tad-Direttiva 2008/48, dawn id-domandi essenzjalment għandhom x'jaqsmu mal-verifika tas-solvibbiltà tal-konsumatur mill-kreditur kif previst fl-Artikolu 8(1) ta' din id-direttiva. Għalhekk, kif ġie rrilevat mill-Avukat Ġenerali fil-punt 66 tal-konklużjonijiet tagħha, huwa xieraq li din id-dispożizzjoni tiġi inkluża fost l-istrumenti tad-dritt tal-Unjoni li dwarhom il-qorti tar-rinviju qiegħda titlob lill-Qorti tal-Ġustizzja sabiex tipprovdiha interpretazzjoni (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tal-10 ta' Settembru 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punt 45).
- 39 Skont l-Artikolu 8(1) tad-Direttiva 2008/48 l-Istati Membri għandhom jiżguraw li, qabel il-konklużjoni tal-ftehim ta' kreditu, il-kreditur jivvaluta l-affidabbiltà finanzjarja tal-konsumatur abbażi ta' informazzjoni suffiċjenti, fejn ikun il-każ miksuba mill-konsumatur u, fejn ikun meħtieġ, abbażi ta' konsultazzjoni tad-database xierqa.
- 40 F'dan ir-rigward, il-Qorti tal-Ġustizzja sostniet li dan l-obbligu li tiġi evalwata s-solvibbiltà tal-konsumatur huwa mahsub sabiex il-kreditur isir konxju tar-responsabbiltà tiegħu u sabiex jiġi evitat milli jagħti kreditu lil konsumaturi insolventi (sentenza tat-18 ta' Dicembru 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, punt 43).
- 41 Għalhekk, l-obbligu prekontrattwali tal-kreditur li jivvaluta l-affidabbiltà kreditizja tal-mutwatarju, billi jimmira li jipproteġi lill-konsumaturi kontra r-riskji ta' dejn eċċessiv u insolvenza, jikkontribwixxi għall-ilħuq tal-oġġettiv tad-Direttiva 2008/48, kif imfakkar fil-punt 28 ta' din is-sentenza.
- 42 Għandu jiġi rrilevat li d-Direttiva 2008/48 ma fiha l-ebda dispożizzjoni dwar l-aġir li għandu jadotta l-kreditur f'każ ta' kwalunkwe dubju rigward is-solvibbiltà tal-konsumatur.
- 43 F'dan il-kuntest, u kif indikat mill-Avukat Ġenerali fil-punt 71 tal-konklużjonijiet tagħha, id-determinazzjoni tal-obbligi li jistgħu jiġu imposti fuq il-kreditur bħala riżultat tal-verifika tas-solvibbiltà tibqa', fir-rigward tal-kuntratti ta' kreditu li jaqgħu taħt id-Direttiva 2008/48, il-kompetenza tal-Istati Membri u għalhekk ma taqax fil-kamp ta' applikazzjoni ta' din id-direttiva.
- 44 Jekk, kif imsemmi fil-punt 29 ta' din is-sentenza, id-Direttiva 2008/48 tarmonizza biss ċerti aspetti tar-regoli tal-kuntratti ta' kreditu tal-konsumatur tal-Istati Membri, isegwi mill-premessa 44 ta' din id-direttiva li, sabiex jiġu żgurati t-trasparenza u l-istabbiltà tas-suq, u f'tentattiv sabiex ikun hemm iktar armonizzazzjoni, l-Istati Membri għandhom jiżguraw li jkun hemm fis-seħh miżuri regolatorji jew ta' superviżjoni xierqa għall-kredituri.
- 45 Għalhekk, jekk il-kreditur ikun obligat li jivverifika s-solvibbiltà tal-konsumatur b'konsegwenza legali dwar l-aġir li għandu jiġi adottat mill-kreditur fil-każ ta' evalwazzjoni negattiva, dan ma jippreġudikax l-għan tal-Artikolu 8(1) tad-Direttiva 2008/48. Fil-fatt, il-premessa 26 ta' din id-direttiva ttenni l-għan li l-kredituri jingħataw iktar responsabbiltà u li tiskoraġġixxi lill-kredituri milli jagħtu self b'mod irresponsabbli.
- 46 Barra minn hekk, id-Direttiva 2014/17, adottata, kif tfakkar il-premessa 3 tagħha, fil-qasam ta' self ipotekarju lill-konsumaturi wara l-kriżi finanzjarja internazzjonali, li wriet li aġir irresponsabbli mill-partecipanti fis-suq jista' jdgħajef il-pedamenti tas-sistema finanzjarja, għalkemm mhux applikabbli *rationae temporis* u *rationae materiae*, turi r-rieda tal-leġiżlatur tal-Unjoni sabiex jagħmel lill-kredituri konxji billi jistabbilixxi, fl-Artikolu 18(5)(a) tagħha, li l-Istati Membri għandhom jiżguraw li "il-kreditur joffri l-kreditu lill-konsumatur biss meta r-riżultat tal-valutazzjoni tal-affidabbiltà kreditizja jindika li l-obbligi li jirriżultaw mill-kuntratt ta' kreditu x'aktarx li jiġu mharsa skont kif meħtieġ skont dak il-kuntratt".

- 47 Għalhekk, l-obbligu stabbilit mil-leġiżlazzjoni nazzjonali għall-kreditur li jastjeni milli jikkonkludi l-ftehim ta' kreditu f'każ li ma jistax jassumi b'mod raġonevoli li l-konsumatur ser ikun jista', minhabba ċ-ċirkustanzi finanzjarji u personali tiegħu, jirrimborsa l-kreditu konformement mal-kuntratt ma huwiex ta' natura li jippreġudika l-għan tal-Artikolu 8(1) tad-Direttiva 2008/48 jew li jitfa' dubju fuq ir-responsabbiltà tal-konsumatur għall-interessi tiegħu.
- 48 Mill-kunsiderazzjonijiet preċedenti jirriżulta li leġiżlazzjoni nazzjonali li tipprevedi l-obbligu għall-kreditur li jastjeni milli jikkonkludi ftehim ta' kreditu f'każ li jikkonstata l-insolvibbiltà tal-konsumatur ma tmurx kontra d-Direttiva 2008/48.
- 49 Konsegwentement, ir-risposta li għandha tingħata għad-domanda 1(b) u d-domanda 2 hija li l-Artikolu 5(6) u l-Artikolu 8(1) tad-Direttiva 2008/48 għandhom jiġu interpretati fis-sens li ma jipprekludux leġiżlazzjoni nazzjonali, bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali, li tehtieg li l-kreditur jastjeni milli jikkonkludi l-ftehim ta' kreditu jekk ma jkunx jista' jevalwa b'mod raġonevoli, fi tmiem il-verifika tas-solvibbiltà tal-konsumatur, li huwa jkun jista' josserva l-obbligi li jirriżultaw mill-ftehim propost.

Fuq l-ispejjeż

- 50 Peress li l-proċedura għandha, fir-rigward tal-partijiet fil-kawża prinċipali, in-natura ta' kwistjoni mqajma quddiem il-qorti tar-rinviju, hija din il-qorti li tiddeċiedi fuq l-ispejjeż. L-ispejjeż sostnuti għas-sottomissjoni tal-osservazzjonijiet lill-Qorti tal-Ġustizzja, barra dawk tal-imsemmija partijiet, ma jistgħux jiġihallu lura.

Għal dawn il-motivi, Il-Qorti tal-Ġustizzja (L-Ewwel Awla) taqta' u tiddeċiedi:

- 1) **L-Artikolu 5(6) tad-Direttiva 2008/48/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' April 2008 dwar ftehim ta' kreditu għall-konsumatur u li tħassar id-Direttiva tal-Kunsill 87/102/KEE għandu jiġi interpretat fis-sens li ma jipprekludix leġiżlazzjoni nazzjonali, bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali, li timponi fuq il-kredituri jew l-intermedjarji tal-kreditu li jfittxu, fil-qafas tal-kuntratti ta' kreditu li s-soltu joffru, it-tip u l-ammont ta' kreditu li huwa l-iktar adattat, inkunsiderazzjoni tas-sitwazzjoni finanzjarja tal-konsumatur fiż-żmien tal-konkluzjoni tal-kuntratt u tal-għan tal-kreditu.**
- 2) **L-Artikolu 5(6) u l-Artikolu 8(1) tad-Direttiva 2008/48 għandhom jiġu interpretati fis-sens li ma jipprekludux leġiżlazzjoni nazzjonali, bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali, li tehtieg li l-kreditur jastjeni milli jikkonkludi l-ftehim ta' kreditu jekk ma jkunx jista' jevalwa b'mod raġonevoli, fi tmiem il-verifika tas-solvibbiltà tal-konsumatur, li dan tal-aħħar għandu jkun jista' josserva l-obbligi li jirriżultaw mill-kuntratt propost.**

Firem